

תנו כיסא לאמא / מ. קינן

פעם אחת בעיר רחוקה ירדה אישה אחת מן האוטובוס, ורצה אל החיידר, לקחת את בן השלוש שלה מהצהרון, ויחד איתו, בקצב של איילה מבוהלת, להזדרז למעון, לקחת הביתה את התינוק שלה הקטן, ואת התינוק שלה האמצעי, לפני שיישארו שם לבד, ויסבלו מנזקים פסיכולוגיים בלתי הפיכים שנגרמים לאדם שננטש בינקות.

אבל זה לא עזר לה, היא הגיע אחרונה מאוד. וראתה את בן השנתיים שלה משרבב ידיים אומללות מן הסורגים המקיפים את החצר וצועק 'אמא בואי' 'אמא בואי' כשעל לחייו דמעות.

"באתי, צדיק שלי, באתי", היא אמרה לו ונישקה את הדמעות עד שיבשו, "אמא תמיד באה בסוף. בוא נרוץ עכשיו לכיתה של התינוקות".

בכתה של התינוקות, כבר עסקה המטפלת הזקנה בשטיפת רצפות, "הו, הנה את, סוף סוף!" היא אמרה ונשענה על המגב, בתנוחה אימהית וקלאסית כזאת, "יודעת מה הפסדת כשהיית בעבודה היום? הקטנצ'יק שלך למד לעמוד!"

"כן?" עיניה של האמא הוארו מבפנים, "הוא עומד? באמת? בוא אלי, חמודי! תן לי לראות!"

אבל חמודי לא רצה לעמוד. הוא רק רצה להתחפר ולהתחבק בזרועותיה של אמא שלו, ולא לערוך למענה הופעות.

"הם לא עושים דברים לפי הזמנה", הסבירה המטפלת הזקנה לאמא שרצה קודם כמו אילה שלוחה אבל עכשיו חשה את עצמה זקנה ומותשת מאוד, "אבל את עוד תבקשי ממנו לשבת קצת, את לא צריכה לדאוג".

המטפלת הייתה טובה מאוד בתור מטפלת תינוקות. בתור מטפלת רגשית היא כנראה הייתה מוצלחת קצת פחות ולא ידעה לאבחן רגשות; כי האמא בכלל לא דאגה, היא רק הייתה מצוברחת, מזה שאישה אחרת, ולא היא, ראתה איך הילד שלה לומד לעמוד.

"ככה זה", הוסיפה המטפלת, "אי אפשר לרקוד על כל החתונות. כשאני הייתי צעירה לא עשיתי קריירה, הייתי עם הילדים שלי בבית, רק אחרי שהם התחתנו גם אני הלכתי לעבוד. אבל הנשים הצעירות היום חושבות שאפשר הכל. גם לאכול את העוגה וגם לשמור אותה לאורחים. גם להיות כל היום בעבודה, וגם להיות אמא טובה לילדים, וזה חבל מאוד".

אי אפשר, אי אפשר, אי אפשר גם וגם, קרקשו גלגלי עגלת התאומים כל הדרך הביתה. והחרישו אפילו את פטפוטייו של בן השלוש שרצה לספר לה את כל חוויות היום, ואיזה אפרוחים חמודים הביאו היום לצהרון.

מקום העבודה שלה בסדר מבחינת חברה, הדרישות המקצועיות שלו אפשריות והמשכורת הוגנת. אבל מה שווה כל זה אם מישהו אחר ראה את הילד שלה לומד לעמוד? אם מישהו אחר מדגדג אותו בבטן ויודע יותר טוב ממנה מה הוא אוהב לאכול? אם מישהו אחר צועק עליו, במקום שהיא כנראה הייתה מוותרת, ואם בעולם הרגשי שלו נוצרות צלקות של נטישה, יום אחרי יום?

בבית היא הדליקה טייפ, ופרשה על הרצפה שטיח, שפכה צעצועים וחילקה וופלים, וכשהיא יושבת על הספה בהתה בילדים כששחקו. הם גדלים מהר. זה כל כך נכון. עוד כמה שנים הם יגמרו בחמש את החיידר, ואחר כך בשש, ואז ילכו לשיבה ויחזרו הביתה רק כדי לישון. זה הזמן שלה להיות איתם. זה הזמן לצבור חוויות חיוביות משותפות שתעמדנה להם לעזר כנגד פיתויי הרחוב בגיל ההתבגרות. זה לא הזמן ללכת לעבודה! זה לא הזמן לפתח קריירה! לא, ולא ולא!

"אני לא יכולה ככה יותר", היא בכתה לבעלה אחרי שהרדימו במאמץ משותף את הגנון, "איזו מין אמא אני שרואה את הילדים שלה לשלוש שעות כל יום? איזו מין אמא אני שאפילו לא מעירה את הילדים שלה בבוקר? רק בורחת מהבית על קצות האצבעות לפני שהם יתחילו לצעוק לה 'אמא'".

מהמיטות? בשביל מה יש לי ילדים? בשביל למסור אותם לידיים זרות? שנה הבאה אני עוזבת את העבודה, אני לא אשלח ארבעה ילדים למעון!"

היו לבעלה כל מיני טענות הגיוניות להשמיע. להזכיר, למשל, שהגדול שלהם כבר בחיידר ובכלל לא הולך למעון. אבל הוא, בחוכמת גברים, הבין שהדיוק הזה לא ממש יעזור.

"אנחנו צריכים את הכסף הזה", הוא רק אמר לה בלחישה מובסת, "את יודעת שאנחנו צריכים אותו מאוד. ועכשיו אני צריך ללכת לחברותא, נדבר על זה שוב מחר, או כשאחזור".

הלך האיש לבית הכנסת, וליבו שוקל בערך שני טון.

נשארה האישה בבית, ובכתה עד שנרדמה על יד הכביסה בסלון.

וכשנרדמה, חלמה חלום.

ובחלומה ראתה אוהל גדול, מואר, מפואר ואדיר ממדים. ובדרך שבה יודעים דברים בחלום, ידעה שהוא עשוי מעורו של לווייתן. ואף על פי שהיא לגמרי לא הייתה משוכנעת שמגיע לה להכנס לשם, היא מצאה את עצמה נסחפת פנימה, בתוך זרם אדיר של נשים אחרות.

באוהל בפנים היו שולחנות ערוכות בהדר שעלה על כל מה שהדעת יכולה בכלל לדמיין, וסביב כל שולחן כיסאות, ועל כל כיסא – לוחית עם שם. שפרינצה קופולוביץ, תר"א-תר"צ, למשל, ישבה סמוך לזוהרה אבועלפיה תק"ט-תרפ"א, ושתייהן היו שקועות בשיחה שעניינה אותן ואת ייתר יושבות השולחן עד מאוד.

אבל השם שלה, לא הופיע על שום כיסא פנוי, לא הופיע בשום מקום. ולאחר שהסתובבה באולם חצי שעה בערך, הרגישה האישה שלנו שהיא עומדת לבכות. "הנשים של תשפ"ב באיזור ההוא", הבחינה במצוקתה אישה שנראתה ממש עתיקה, "תלכי לשם חמודה, ותחפשי את המקום שלך. כאן זה הנשים מתקופת גירוש ספרד, מותק, לא הקבוצה שלך. זה הכל".

אבל באיזור של תשפ"ב כבר היו כל הכיסאות מלאים בנשים שהכירה, נשים אחרות, שמילאו את תפקידם כראוי, שהיו אמהות מסורות שהכינו בעצמם את הסנדביצים ולא שלחו את הילדים למעון, שלא עבדו עד ארבע, ושתמיד היה להן זמן לשטוף כלים ולהכניס את הפמוטות של שבת לארון.

"הרבנית – הרבנית?" לקח זמן עד שהבינה שפונים אליה, "סליחה, אבל את לא יכולה לשבת כאן. את צריכה ללכת מסביב".

אלף עיניים ננעצו בה כשהלכה בליווי הסדרנית אל הפתח, כולן ראו אותה מסולקת, וכיוון שעוולות וודאי לא נעשו כאן, היא הצדיקה עליה את הדין עד מאוד. זה הגיע לה. זה הגיע לה. כיוון ששלחה את הילדים למטפלת ובעצמה הלכה לעבוד.

"את מסביב", אמרה הסדרנית שוב, "לנשים מהקבוצה שלך ארגנו מקום משלהן. ככה, למען הסדר הטוב".

האישה הנהנה, אין פה עוולות, שיננה לעצמה שוב. כאן יש רק צדק. כאן הדין דין אמת לאמיתו. זה מה שמגיע לאמא שנטשה את משמרתה בבית והלכה לעבוד. וכך כשהיא מצדיקה עליה את הדין שוב ושוב, פסעה מאחורי הסדרנית ועברה דרך מסדרון צר, מאחורי שורת וילון אל אולם קטן יותר, שהיה גם הוא גדול מאוד, וערוך בפאר וטוב טעם לא פחות מן האולם הראשון. "מי... מי יושב פה?" היא שאלה, נבוכה, "כלומר, הגענו למקום הנכון?"

"ברור", אמרה הסדרנית, "את אשה עובדת, נכון? אמא מפרנסת, לא?"

"כן", לחשה האישה, והסמיקה, "נכון".

"נו?" תהתה הסדרנית, "אז מה בכלל השאלה?! את לא רואה שזה מה שכתוב בשלט? ברור שהגעת למקום הנכון! הכיסא שם – את רואה? זה הכיסא של הרבנית רחל, אשת ר' עקיבא, היא תכף תבוא

לשבת קצת גם פה. אנשים יודעים להגיד 'עשרים וארבע שנים' הם לא חושבים שבזמן הזה היא והבן שלה היו צריכים גם לחיות. וזו – אל תנעצי מבט – היא נהרגה ביריה בגלל שניסתה להבריח לגטו ביצה, כדי לתת לילדים שלה חלבון. ושמה – מהצד השני של הכיסא של הרבנית רחל – את רואה את זאת עם הפנים המאירות? גם היא הייתה אישתו של תנא, הוא היה יושב בבית המדרש, והיא הייתה הולכת לאסוף לקט שיכחה ופאה בשדות. וואו, איך הגיסות שלה היו יורדות עליה. אמרו שזה לא לעניין שהיא מסתובבת יחד עם כל מיני נשים פשוטות. שהיא הורסת את השם של המשפחה ועושה להן בושות. את מסוגלת לדמיין את זה? לספוג כל הזמן מטחים של ביקורת ולהיות מוכנה להמשיך להתאמץ כדי לאפשר לבעל ללמוד?"

האישה שלנו דווקא הייתה קצת מסוגלת, כיוון שגם לה, בגינה ובבית חמותה, יצא לשמוע כל מיני דעות חביבות, על נשים שהולכת לחפש את לחמן במרחקים, שלא מבינות שמקומה של האישה בבית. עקיצות על אימהות שלא מבינות איפה נמצאת הנחת. רימוזים ושיבוצים על אלו שחושבות שסיפוק ואושר ימצאו אם יקדמו אותן בעבודה, ויתגמלו אותן בעוד כמה פרטות.

"והנה, זאת מארצות הברית, היא חיה בתקופת השפל הכלכלי הגדול. היא עבדה כמעט שש עשרה שעות ביום, ובסוף גם התעוורה מכל העבודה הזו. אבל בבית שלה אף פעם לא היה חסר חמאה על הלחם, ובזכות זה, בין השאר, הבן שלה יצא שומר שבת - היחיד מכל ילדי הכתה שלו. אמריקה הייתה אז חומרנית מאוד. והנה, זה הכיסא שלך. שם לידה, בצד השני של המעבר. רואה אותו? סליחה, צדיקות – "היא הרימה קולה, "סליחה שאני מפריעה, אבל אולי אפשר לתת לרבנית הזו לעבור?"

"אבל – " עצרה אותה האישה שלנו, "את בטוחה שהגעתי למקום הנכון? לי הייתה קריירה! אני לא עבדתי בחוץ, בשדה, בשמש, ואף אחד לא הצמיד לי אקדח לראש! אני ישבתי במשרד, ושתיתי קפה עם שתיים וחצי סוכר ולפעמים עוגיות, והילדים שלי – " נשימה, "היו בינתיים לבד, כלומר עם עוד שלושים ילדים, במעון".

"קריירה?" הסדרנית נתנה בה במבט, "זו מילה לועזית, נכון? אני לא מכירה את המילה הזו".

"אני הלכתי לעבוד", התחילה האישה להסביר במילים עבריות.

* כדי לדאוג לילדים שלך לחימום, בגדים ואוכל", הסכימה איתה הסדרנית, "על מה אנחנו מדברים כל הזמן? בדיוק לכן נתנו לך כהן מקום".

"אבל לי הייתה קריירה – " היא נסתה שוב, "אני נהנית מהעבודה שלי, אני לא הקרבת כלום!"

"לי כתוב אחרת", אמרה הסדרנית, "לי כתוב שהקרבת את חלומות האימהות שלך למען הילדים שלך. וזה כל כך, אבל כל כך, הרבה! באמת שכל הכבוד לך, היית אמא טובה מאוד!"

*

אין חלום בלי דברים בטלים, חשבה האישה שלנו כאשר הקיצה, בבת אחת ופתאום.

ובכל זאת החליטה לשמור את הדברים בליבה, עד כי יבוא יום.

אולי היום.